

DZIENNIK POMORSKI

PRZEDPŁATA :

Miesięcznie w ekspedycji	2,85 zł.
Z odroczeniem i w agencjach	2,95 "
Na pocztę, już z odroczeniem	2,99 "
Kwartalnie w ekspedycji	7,65 "
Na pocztę, już z odroczeniem	8,07 "

Strajki i inne wypadki zwalniają Wydawnictwo z dostarczania numerów bez zwrotu opłaty — — kwoty abonamentowej. — —

OGŁOSZENIA :

na 4 s renie 6 tam, od większa mm. lub jego miejsca 15 gr., na 3 str. 30 gr., na 2 str. 60 gr. Dla W. M. Gdańsk to samo liczy w gdańskich. Odmowa i ogł. skomplikowane o 20 proc. drożej. Ogł. z innych krajów płatne tylko w walucie tytułu. Terminowe ogłoszenia się nie gwarantuje.

Ogłoszenia przyjmują się do godz. 9 przed poł.

Sobota: Dyoskora i Herona
Niedziela: 3. Adventu Walerjana

CHROJNICE, niedziela dnia 15 grudnia 1929 r.

Słońca wschód 8. 6 zachód 15.44
Wschód wsiód 14.06 zach. 5.22

Rolnictwo a spółdzielczość

Coraz aktualniejszym zagadnieniem dla rolników, jak dużych tak i małych, staje się obecnie sprawa rozwoju spółdzielczości rolnej, która mogłaby wyzwoić handel ziemiołpłodami i produkta mi wytwórczości rolnej z rąk rzeszy pośredników. Stwierdzonem jest, że kraje, w których spółdzielczość rolna należy się rozwija, posiadają wysoką kulturę rolną, a rolnik, szczególnie mniejszy, nie odczuwa niedostatku, a wręcz przeciwnie — dobrobyt.

Wysokość produkcji ziemiołpłodów, jest jakby związana ze stanem rozwoju spółdzielczości. Dla lepszego zorientowania się o powyższem posłużmy następujące zestawienie:

- Przeciętny plon z 1 ha w ctr. (100 kg.):
  - Danja: pszenicy 34,2, żyta 13,6, owsa, 16,9, ziemniaków 142,8.
  - Niemcy: pszenicy 20,5, żyta 15,4, owsa 17,7, ziemniaków 98,7.
  - Francja: pszenicy 16,4, żyta, 12,8, owsa 10,7, ziemniaków 56,5.
  - Polska a) Wielkopolska: pszenicy 17,5, żyta 15,5, owsa 13,5, ziemniaków 86,1, b) centralna: pszenicy 12,5, żyta 11,2, owsa 11,1, ziemniaków 72,5.
- Zestawienie to wskazuje, iż zachodnie województwa Polski mają wyższe plony od centralnych. Ruch spółdzielczy u nas na Pomorzu i w Poznańskiem jest też silniejszy, lecz dużo jeszcze pozostaje do zrobienia. Przedewszystkiem bardzo niki procent ludności rolnej jest skupiony w związkach, czyto przez nie uświadomienie, czy to całkowity brak inicjatywy.

A jednak stworzenie spółdzielni rolniczych wszelkiego rodzaju leży li tylko w ręku samego rolnika, oraz zależy wyłącznie od jego dobrej woli. Jakże jednak korzyści przynieść może rolnikowi spółdzielczość? Są one tak wielorakie iż nie sposób omówić je w ramach tego krótkiego rozważania.

Spółdzielczość rolna wprowadza w obecny stan rzeczy, zbytu produktów rolnych, tak pożądanę zdrowienie, dające rolnikowi możliwość sprzedaży produktów rolnych po lepszych cenach i to wprost — konsumentowi, a znów ten ostatni nabywa je tańiej, ponieważ produkt nie przechodzi całej fallangi rąk pośredników, co podraża go w dwójnasób.

Też same spółdzielnie zaspakając mogą zapo trzebowanie rolnika w artykuły w dobrym gatun ku potrzebne do produkcji jak nawozy sztuczne, maszyny rolnicze, żelazo itp., solidnie i znacznie tańiej niż prywatny kupiec. Spółki zakupu i wypożyczenia maszyn rolniczych dostarczyć mogą drobnemu rolnikowi i takich maszyn, których on nie jest w stanie nabyć wyłącznie do swojej potrzeby, jak naprzykład: siewniki rządowe, młocarnie, trygery i wiele innych. W ten sposób mógłby niezamożny rolnik używać doskonale narzędzia, za niewielkiem odszkodowaniem, podnosząc w ten sposób wydajność swego warsztatu pracy, uzyskując np.: dobrze oszczęzone ziarno do siewu itp. Przy nabywaniu maszyn rolniczych i czy innych rzeczy przez spółdzielnię na mniejszy czy większy obszar, ma się tę pewność, że dostanie się dobry towar, a unika się kosztownych i często bezskutecznych wyjazdów po zakupy. Spółkowe mleczarnie przynoszą też niemałe korzyści, przetwarzając bowiem większą ilość mleka i dostarczając jednolity, dobrze wyrobiony towar na rynki zbytu, mogą osiągnąć lepsze ceny. Odpadki zaś z przerobu mleka, otrzymuje producent z powrotem z mleczarni i z korzyścią skarmia je trzodą chlewną. Spółki jajczarskie, przez dobór i gatunkowanie jaj, naturalnie też osiągnąć muszą większą cenę za jaja, niż gdy je się sprzedaje małemi ilościami. Związki hodowlane dostarczają znów dobrych rozplodników, a ta strona gospodarki jest bardzo ważna, ze względu na utrzymanie jednolitej i zdrowej rasy. Ułatwiają one też zbytu i zakup materiału jak hodowlanego, tak i opasowego

Spółki zakupu i sprzedaży ziemiołpłodów są też niemałej wagi dla rolnika jak i przy handlu ziemiołpłodami tak i przy dostarczaniu oryginalnego nasienia do siewu. Spółkowe młyny, olejarnie, siarkarnie itd. dają możność dogodnej przeróbki surowca na miejscu i zwracają wszelkie odpadki producentom do skarmiania inwentarzem.

Pomijając dalszy ten krótki przegląd tych bezpośrednich korzyści, jakie może osiągnąć rolnik ze spółdzielni rolniczych, nie można pominąć milczeniem i pośrednich. I tak spółdzielczość daje jeszcze i korzyści umysłowe i moralne. Członek jakiegokolwiek bądź spółdzielni mimowoli musi się zapoznać z techniką produkcji i handlu, uczy się kalkulować, styka się z kwestjami finansowymi, podatkowymi itp., wyrabia się społecznie przez udział w zebraniach, zabieraniem głosu na tychże, piastowanie urzędów w spółdzielni, — co bezsprzecznie rozszerza jego horyzont umysłowy.

Inny znów rodzaj spółdzielni jak Banki Ludowe, kasy Stefczyka, czyli towarzystwa kredytowe

lub wzajemnego ubezpieczenia inwentarzy itd., prowadzić jedynie może do polepszenia bytu rolników i podniesienia wydajności ich pracy.

A więc trzeba mieć przedewszystkiem odrobinę dobrej woli i zrozumienia rzeczy, a z czasem obecne zło, tj. trudne położenie ogółu gospodarzy da się naprawić. Oczywiście iż o stworzeniu na po czekaniu tego, lub innego odłamu spółdzielczości nie może być mowy, lecz należy powoli i wytrwale zdążyć do celu, a systematyczna praca w tym kierunku wszelkie trudności usunie.

Obecnie i organizacje rolnicze jak Pomorskie Towarzystwo Rolnicze, Izba Rolnicza, Związek Rewizyjny Spółdzielni, jak czynniki rządzące, idą na rękę rolnikom i pomagają przy tworzeniu placówek spółdzielczych. Droga do tych organizacji stoi otworem i nie trzeba zapominać, iż inicjatywa do stworzenia tego czy innego rodzaju spółdzielni spoczywa jedynie i wyłącznie w rękach rolników.

J. Seibor Marchocki.

Siedmiu dzień przesilenia a rządowego Prof. Bartel u Pana Prezydenta. — Nie zamierza on wracać do polityki. — Oświadczenie przywódców opozycji

Warszawa, 14. 12. Zaproszony przez Pana Prezydenta Rzeczypospolitej w związku z przesileniem rządowym, prof. Bartel, przybył wczoraj o godz. 9 min. 30 do Warszawy i, jako gość Głowy Państwa, zamieszkał w specjalnych apartamentach na Zamku. O godz. 10 przed południem przyjęty był prof. Bartel na dłuższej audjencji przez Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Rozmowa dotyczyła sytuacji państwowej, oraz wynikłego na jej tle przesilenia. Prof. Bartel oświadczył, że przyjechał jedynie w charakterze przyjaciela P. Prezydenta i że pod żadnym warunkiem nie zgodzi się na udział w czynnej polityce.

Wobec konsekwentnej i uprzejmej kampanji prasy prorządowej, wzmawiającej w opinję publiczną, że opozycja sejmowa, która obaliła rząd p. premiera Świtalskiego, uchyla się od t. zw. tworzienia rządu parlamentarnego, zwrócili się przedstawiciele prasy w dniu dzisiejszym do przywódców stronnictw opozycyjnych z prośbą o ustalenie ich stanowiska w tej sprawie. Na podstawie otrzymanych informacji stwierdzić można, co następuje:

Stronnictwa opozycyjne nie chcą i nie mogą wkraczać w uprawnienia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, związane z tworzeniem rządu, przedewszystkiem zaś z desygnowaniem premiera. Na wypadek jednak, gdyby Pan Prezydent uznał za stosowne powierzyć misję tworzenia rządu któremuś z przedstawicieli opozycji, misja ta będzie przyjęta, a rząd przez niego utworzony liczyć może niewątpliwie na współpracę i poparcie większości sejmu.

Fantastyczne pogłoski o projektach marsz. Piłsudskiego

Kowno, (AW). Rozpowszechniane są tu fantastyczne pogłoski, jakoby w kołach rządowych polskich opracowany został z polecenia Marszałka Piłsudskiego projekt autonomji ziem wileńskiej przy współudziale niektórych posłów z Wileńszczyzny. Pogłoski te twierdzą, jakoby w Wilnie zwołany został stały sejm autonomiczny, przy czem obszar autonomiczny objąłby całą dawną Litwę Środkową.

Kardynał Gaspari ustępuje

Rzym, 13 grudnia. W kołach watykańskich krąży pogłoski, że sekretarz stanu kardynał Gaspari, który liczy obecnie 77 lat, przedłożył papieżowi prośbę o zwolnienie go z zajmowanego stanowiska. Jako następców wymieniają nowo-kreowane go kardynała Pacelli'ego i prymasa Węgier kardynał Seredyi. Jak słyhać, węgierski książe kościół posiada największe widoki na to stanowisko

Przed sensacyjnym a tajemniczym procesem politycznym Londyn, (AW.) „Daily Mail“ w sposób niezmiernie tajemniczy zapowiada, iż w niedługim czasie Anglja ma być widownią wielkiego procesu politycznego.

Proces ten będzie podobno największą za rękę rolnikom i pomagają przy tworzeniu placówek spółdzielczych. Droga do tych organizacji stoi otworem i nie trzeba zapominać, iż inicjatywa do stworzenia tego czy innego rodzaju spółdzielni spoczywa jedynie i wyłącznie w rękach rolników.

Największa w Europie chłodnia portowa Gdynia, (AW).

W Gdyni pracuje się obecnie nad wykończeniem największej w Europie chłodni portowej. W dniu 15 lutego 1930 roku chłodnia ta zostanie oddana do użytku. Do budowy jej użyto około 15 wagonów materiału, a szczególnie 8.500 metrów sześciennych, płyt korka. Właściwy budynek chłodni wynosi trzy piętra a projektowane są jeszcze dwa. Zajmuje ona powierzchnię 4000 mtr. kwadr. Przewidziana jest również budowa wielkiej rzeźni ubojowej dla nierogacizny, przeznaczonej na eksport. Chłodnia ta ma dla portu bardzo wielkie znaczenie. Jest ona zdolna zamrozić dziennie 200 tonn jaj, 10 tonn masła, 5 tonn drobiu i 20 tonn mięsa. Maszyna lodowa wytwarza dziennie 15 tonn lodu. Koszty wystawienia tej budowli wynoszą 8 milionów złotych w złocie. Należy spodziewać się, iż przyniesie ona wielkie korzyści dla portu, gdyż odtąd będzie się eksportowało towar świeży, pierwszorzędnej jakości. Chłodnia może zatrudnić stałą pracę 100 robotników.

Bolszewicy nie święcą Bożego Narodzenia Moskwa, (AW).

Centralny komitet partji komunistycznej uchwalił, aby za wszelką cenę w pierwszy i drugi dzień świąt Bożego Narodzenia zmusić robotników do prowadzenia robót.

Egzaminy uprawiające do skrócenia służby wojskowej Warszawa, 13 grudnia.

Ministrowie spraw wojskowych i oświaty ustanowili egzamin specjalny, którego złożenie uprawnia do odbycia skróconej służby wojskowej.

Obecnie kuratorja szkolne wyznaczają terminy egzaminów, które według przepisów mają odbywać się dwa razy w roku, w marcu i październiku. Podania o dopuszczenie do tego egzaminu mają być zgłoszone do końca stycznia 1930 roku. Szczegółowych informacji udziela kuratorja szkolne.

Marsz. Piłsudski a przesilenie rządowe Warszawa, (AW).

Jak się dowiaduje Ajencja Wschodnia, Marszałek Piłsudski z zainteresowaniem śledzi przebieg wydarzeń na terenie polityki wewnętrznej. O ostatnich wypadkach informuje Marszałka Piłsudskiego płk. Sławek.

Przez morza i oceany do wzmocnienia potęgi państwa

Konieczność rozbudowy naszej floty handlowej i pasażerskiej

(Od naszego specjalnego korespondenta pomorsk.)

II.

Grudziądz, dnia 12 grudnia.

Rozwijający się w Polsce coraz więcej ruch turystyczny do krajów zamorskich nakazuje nam obecnie pomyśleć i o wzmocnieniu naszej floty pasażerskiej.

Przedewszystkiem uświadomić sobie musimy że polski okręt pasażerski na obcych morzach to nie tylko zwykły środek lokomocji i turystyki ale okręt taki może być najlepszym wyrazicielem naszej niepodległości, rzeczywistym i namacalnym dowodem naszego dążenia do mórz i oceanów.

Polski okręt pasażerski aby mógł spełnić wspomniane zadanie, musi być statkiem odpowiadającego tonażu, pięknym i wygodnym, aby nie mówiono o nas, że nie dorobiliśmy jeszcze do żeglugi morskiej.

Rozwijające się nasze podróżnictwo morskie nie będzie miało realnych podstaw do szerzenia zdrowej propagandy Polski, tak w naszych warunkach potrzebnej, jeżeli nie wzmocnimy naszej floty pasażerskiej. Pamiętać również trzeba, że odgrywa tu rolę i interes gospodarczy, jeżeli społeczeństwo korzystać będzie z własnych okrętów zamiast wzbogacać obce kompanie okrętowe.

Dotychczas posiadamy zaledwie jeden niewielki okręt pasażerski „Gdynia“, należący do „Żegluga Polskiej“, państwowego przedsiębiorstwa w Gdyni i kursujący latem do Szwecji i Danji. W obecnej chwili potrzebny nam jest przynajmniej jeszcze jeden, większy od „Gdyni“ statek, któryby równo i w zimowym czasie mógł być używany do wycieczek po morzu Śródziemnym. Po

uruchomieniu polskiej linii śródziemnomorskiej, nie tylko Polacy, ale i Czesi, Węgrzy i Rumuni mogli by polskim okrętem podróżować do Sardynji, Korsyki, Włoch, Grecji, Turcji, Egiptu, Algieru, Marokka itd.

Jest jeszcze i druga ważna kwestja z tem związana, a mianowicie skierowanie obcych turystów z różnych portów cudzoziemskich do Polski i zapoznanie ich z pięknem i bogactwem przyrody naszego kraju. Zachęmy więc turystów i kupców zagranicznych do zwiedzenia Polski, przewożąc ich polskim, wygodnym i pięknym statkiem, a opinja zagraniczna o nas i nasz bilans handlowy ulegną znacznej poprawie.

Przypominam sobie w tej chwili piękne i mądre słowa dowódcy „Gdyni“ kap. Pacewicza, który wyraził się, że „każdy okręt na morzu, czy też w obcym porcie jest jakby przedłużeniem terytorjum państwa, jest jakby dalszym ciągiem Ojczyzny“.

Dlatego też społeczeństwo powinno w tym kierunku okazać najdalej idącą pomoc rządowi, prowadząc ten piękny cel do szybkiego zrealizowania. Województwa, powiaty, samorządy miejskie, organizacje różnego rodzaju przy małym choćby opodatkowaniu dobrowolnym mogą dostarczyć dostatecznych środków na budowę polskiego okrętu pasażerskiego, przysporzyć chwały Ojczyźnie i uwiecznić swoje imię.

Polski okręt pasażerski ufundowany przez obywateli mógłby najlepiej roznieść sławę Polski po świecie, jak i ukochanie naszej niepodległości i dążenia do opanowania szerokich oceanów.

Bojówki partyjne a życie polityczne Austrii

Wiedeń, (AW). Koła polityczne powszechnie zwracają uwagę na wzmocnienie działalności bojówek partyjnych. Ostatnio odbyło się w okolicy Wiednia i na przedmieściach wiedeńskich kilka pochodów „Heimwehry“, przyczem nie obszło się bez starć z socjalistami. Kierownictwo centrali republikańskiego Schutzbundu publikuje komunikat, w którym ogłasza, że „Schutzbund“ nie chce przeszkodzić porozumieniu politycznemu zachowywał się dotychczas z rezerwą, lecz obecnie na skutek ponownej akcji „Heimwehry“, widzi się zmuszony do podjęcia kontrakcji. „Schutzbund“ zapowiada na przyszłą niedzielę pochody werbunkowe w kilku miejscowościach pod Wiedniem.

Budowa potężnej radiostacji w Prusach Wschodnich

Kowno, (AW). Według otrzymanych tu wiadomości, w najbliższym czasie Niemcy przystąpią do budowy wielkiej radiostacji w Prusach Wschodnich, której celem będzie zagłuszenie radiostacji kowieńskiej. Ostatnio prasa niemiecka prowadziła przeciwko Kownu kampanję, wyrażając obawę aby rząd kowieński przy pomocy radia nie zlitwinizował Klajpedy.

Olbrymia cukrownia padła pastwą pożaru

Karlsruhe, (AW). We czwartek około godz. 11-tej rano z nieustalonej dotąd przyczyny wybuchł pożar w składzie odpadków cukrowni w Waghäusel. Niezwykle silny wiatr sprzyjał błyskawicznemu rozszerzeniu się ognia, tak, że wkrótce objął nowowbudowany olbrymi budynek fabryczny. Sprowadzono strażę ogniową z Heil derbergu, Schwetzingen i Bruchsal, w sile 28 sikawek, wspólnymi siłami walczyły z żywiołem. Sytuację utrudnił niezwykle wybuch wielkiego zbiornika z benzyną. Do wieczora trwała akcja ratownicza. Cukrownia zatrudniająca 1000 robotników została całkowicie zniszczona. Straty sięgają kilku milionów marek.

Niezwykła grabież w pociągu

Lwów, (AW). „Gazeta Poranna“ donosi, że wczoraj w pociągu pośpiesznym między Stanisławem, a Kołomyją, została uśpiona środkiem nasennym, a następnie ograbiona z licznych kosztowności i dokumentów, żona podsekretarza stanu w rumuńskim ministerstwie zdrowia Branka Moldovan. Uśpioną pasażerkę zauważył w przedziale konduktor i zaalarmował urząd ruchu oraz policję, w Stanisławowie. W sprawie tej toczą się dochodzenia.

Pogłębianie ujścia Wisły

Gdynia, (AW). Skutkiem wielkiej ilości lodu, który nagromadził się u ujścia Wisły ub. roku z powodu ostrej zimy, utworzył się tam wał, wobec czego Rada Portowa rozpoczęła pracę nad pogłębieniem ujścia Wisły. Od dłuższego czasu pracuje tam wielka draga ssąca „Snomi“ firmy Moritzon w Kopenhadze.

Uratowali się zapomocą aparatów rakietowych

Gdańsk, (AW). W pobliżu wyspy Gotland zatonał statek „Aegir“ wiozący 235 samochodów do Gdańska. Prawie cała załoga zdołała się uratować przy pomocy aparatów rakietowych. Kapitan statku opuścił pokład w ostatniej niemal chwili. Cały ładunek pozostał na pokładzie statku.

Nie mogli zawrzeć małżeństwa, więc razem się zabili

Paryż, (AW). Według doniesień z Nowego Jorku, we czwartek rano w mieszkaniu znanego handlarza antyków Stanley'a Mortimer'a znaleziono zwłoki 22-letniego siostrzeńca bankiera Pierpont'a Morgana — Henry Grew Crosby wraz z jego ukochaną, kobietą z najlepszego towarzystwa bostońskiego. Handlarz antyków ustąpił swe mieszkanie we środę Crosby'emu z tem, że we czwartek mieszkanie opuści. Zwłoki kochanków znaleziono na łóżku, oboje byli ubrani, młodzieniec lewem ramieniem obejmował za szyję swą ukochaną, w prawej zaś dłoni kurczowo zaciskał rewolwer, którym najwidoczniej zostrzelił ją, a następnie popełnił samobójstwo. Przypuszczają, iż powodem zbrodni i samobójstwa była niemożność zawarcia małżeństwa.

Falszerstwo pieniędzy karane śmiercią

Moswa, (AW). CIK. i Sownarkom postanowili zmienić tekst paragrafu 22-go o występkach przeciwko państwu. Według nowego tekstu pod rabianie i puszczanie w obieg zawodowo fałszywych monet, biletów skarbowych i bankowych, państwowych papierów wartościowych, jak również i podrabianie waluty zagranicznej karane będzie śmiercią przez rozstrzelanie.

Pożar wielkiego młyna

Poznań, (AW). Wczoraj przed południem wybuchł groźny pożar w Gnieźnie w młynie parowym Leona Foltynowicza S. A. Mimo natychmiastowej akcji ratunkowej młyn spłonął doszczętnie. Ogień skutkiem silnego wicheru przeniósł się na dom mieszkalny, który stanął w płomieniach. Obiegają pogłoski, iż w czasie pożaru śmierć w ogniu poniósł jeden ze strażaków, drugi zaś doznał ciężkich ran od oparzenia i złamał nogę. Istnieje podejrzenie, iż ogień został podłożony. Młyn Foltynowicza był największy nie tylko w mieście, ale w okolicy. Straty bardzo wielkie, sięgają 100.000 złotych.

Anglia zaprowadza monopol tytoniowy

Londyn, (AW) Dzienniki podają, że w łonie rządu omawiano jest kwestja wprowadzenia państwowego monopolu tytoniowego w Anglii. Angielskie kompanie tytoniowe, mają obecnie około salne dochody. Dochód jednej z większych tabaczkowych firm w Anglii za ubiegły rok finansowy wyraził się w sumie 1,285,154 funtów szterlingów.

Nowy starosta grodzki w Gdyni

Gdynia, (AW). Wczoraj objął urządowanie nowomianowany starosta grodzki pułk. dypl. — Mieczysław Pożerski, dotychczasowy kierownik państwowego urzędu ubezpieczeń p. Staniszewski przeniesiony został na stanowisko starosty grodzkiego do Torunia, gdzie urząd ten ma zorganizować. Objęcie urzędu przez pułk. Pożerskiego zmienia automatycznie państwowy urząd ubezpieczeń na starostwo grodzkie. W związku z objęciem urzędowania przez pułk. Pożerskiego w dniu dzisiejszym złożyli oficjalnie wizyty m.in. prezydent m. Gdyni Mieczysław Bilek, oraz przedstawiciele prasy. Należy zaznaczyć, iż p. Staniszewski udał się na kilka tygodni na urlop. P. Staniszewski w ciągu swego urzędowania potrafił zyskać uznanie wśród tutejszego społeczeństwa.

W obronie interesów kulturalnych Pomorza

W sprawie projektowanego połączenia teatrów pomorskich

(Korespondencja własna.)

Toruń, 11 grudnia 29.

Teatry polskie na Pomorzu specjalnie wielkie i doniosłe posiadają zadanie. Półtorawiekowa blisko germanizacja poczyniła bowiem dotkliwą szkodę w umysłach znacznej części społeczeństwa pomorskiego i trzeba jeszcze długich lat i nadzwyczajnych wysiłków, aby usunąć zupełnie ślady tej zniechędzonej niewoli pruskiej.

A w tem wielkiem dziele usuwania śladów niemieczyny na Pomorzu, każdy teatr polski jako świątynia myśli, sztuki i pieśni ojczystej odgrywa wybitną rolę, zwłaszcza że wrogie nam siły wytrwale i systematycznie dążą do oderwania tej przastarej ziemi polskiej od Macierzy.

Pomorze posiada obecnie dwa stałe teatry, je den w Toruniu, istniejący od pierwszej chwili przejęcia Pomorza, drugi w Grudziądzu założony w roku 1921 dzięki ofiarności społeczeństwa grudziądzkiego.

Teatr toruński obecnie pod dyktando pana Jerzego Rygiela posiada znacznie lepsze warunki egzystencji od teatru grudziądzkiego, kierowane przez dyr. H. Czarneckiego. Przedewszystkiem Toruń posiada wybudowany jeszcze przez Niemców wspaniały nowoczesny gmach teatralny i już sam ten fakt przyczynia się do frekwencji publiczności, a tem samym do rozwoju teatru. Poza tem w Toruniu, stolicy Województwa Pomorskiego i siedzibie wielu urzędów i instytucyj regionalnych istnieje w znacznie szerszej mierze niż w Grudziądzu t. zw. „publiczność teatralna“, uczęszczająca stale do teatru i będąca podporą jego egzystencji.

Teatr Polski w Grudziądzu mieści się w przebudowanej sal dawnej „Strzelnicy“, położony jest

trochę na uboczu, co przy znacznej rozciągłości miasta jest pewnym utrudnieniem w frekwencji publiczności, przedewszystkiem jednak Grudziądz jako miasto przemysłowo-handlowe posiada zbyt mało publiczności, kochającej teatr i doceniającej jego kulturalne i narodowe znaczenie.

Aby polepszyć sytuację materialną obu teatrów, a w szczególności teatru grudziądzkiego Wojewoda Pomorski pan Lamot rzucił projekt połączenia tych teatrów jednym zespołem dramatycznym i jednym zespołem operetkowym, dającym przedstawienia raz w Toruniu, raz w Grudziądzu.

Podobny projekt został już raz zrealizowany i nie wytrzymał próby życia. Zespół teatralny, wędrujący stale z Torunia do Grudziądza i z powrotem, chociażby był nawet i lepiej opłacany, nie wytrzyma na dłuższy dystans tak męczącej pracy. Zaoszczędzi się co prawda na pensjach dla artystów jednego teatru, ale zato powstaną nowe wydatki w postaci przejazdów kolejowych, transportu rekwizytów i kostjumów, noclegów itp. i w rezultacie sytuacja materialna jednego lub obu teatrów pozostanie prawie bez zmiany. Poza tem jeszcze powiększa się tą drogą bezrobocie wśród artystów teatralnych w Polsce.

Na Pomorzu powinniśmy z różnych względów tworzyć nowe teatry, a nie redukować już istniejące. Przy pomocy rządu i województwa, a także i magistratów poszczególnych miast teatry pomorskie postawić trzeba na takim poziomie, aby stały się one atrakcją dla publiczności, podnieść trzeba propagandę teatru przez prasę i organizacje i w ten sposób zabezpieczyć egzystencję tych placówek kulturalnych na Pomorzu.

Jak ścigają w Ameryce przemytników alkoholu

Szyfrowane depesze radjowe — Rozkazy tajne — Forteca bootlegerów
Sygnały świetlne — Przekupstwa — Al Capone współnikiem

Na początku bieżącego roku amerykańska stacja radjowa w Waszyngtonie znalazła się w kontakcie z dziką stacją nadawczą, która w regularnych odstępach czasu przysyłała na krótkich falach szyfrowane wiadomości. Ustalono, że tajemnicza stacja była bardzo silna i naturalnie powzięto podejrzenie, że służy ona dla celów mocno zakulisowych. Czynności jej poddano ścisłej obserwacji, a przejmowane szyfrowane wiadomości dokładnym zestawieniom. Przed władzami stanęło podwójne zadanie: odnaleźć klucz do tajemniczego szyfru i oznaczyć położenie nieznaną stacji. Szyfr był niesłychanie skomplikowany i za chodziła obawa, że wogóle nie uda się go rozwiązać. Cała nadzieja spoczywała w ekspercie szyfrowym ministerstwa handlu, F. F. Redferenie, jedynym człowieku w Ameryce, który mógł ten problemat wyświecić. Po trzymiesięcznej pracy udało mu się rzeczywiście znaleźć klucz do tajemniczego porozumienia.

Odcyfrowanie przejętych meldunków radjowych wywołało w urzędowych kołach Waszyngtonu niesłychane poruszenie. Nie ulegało bowiem żadnej wątpliwości, że wpadnięto na trop ległej działalności bootlegerów. Wiadomości takie jak „Wjazd wolny”, straż pobrzeżna na południu” albo „50 skrzyń dla auta ciężarowego na miejscu ładunku koło wyspy” — nie mogły oznaczać nic innego, jak ostrzeżenia i rozkazy, przesyłane daleko położonym formacjom przez dobrze poinformowaną centralę. Z zebranego, obfitego materiału wynikało, że organizacja miała na swe usługi kilka okrętów i kilka stacji odbiorczych na lądzie, które kierowały transportem i przekazywaniem złota. Codzienne radjomeldunki wskazywały zresztą na „wielki ruch w interesie” i na nadzwyczajne rozgałęzienie organizacji.

Ale najwięcej zdumiał oficjalne sfery waszyngtońskie fakt, że w wielu z tych zakonspirowanych meldunków radjowych napomykano o tajnych rozkazach, wysyłanych do organów prohibicyjnych i do kapitanów statków nadbrzeżnych. Przedsięwzięto tedy daleko posunięte środki ostrożności i powierzono dalsze dochodzenie tylko nielicznej grupie zaufanych urzędników, z obawy, aby przeciwnik nie „zwąchał pisma nosem” i nie uchylił się od dalszych obserwacji. Najwidoczniej daleko sięgający system szpiegostwa zakonspirowanej szajki pozostał tym razem bezskuteczny i dzięki temu władze policyjne osiągnęły swój cel.

Po odgadnięciu szyfru, oficjalne organa waszyngtońskie przystąpiły do dalszej części zadania, a mianowicie do odszukania zdradzieckiej stacji nadawczej, aby ją potem zlikwidować. Udało się ustalić, że odnośne fale elektryczne poruszają się w kierunku Nowego Jorku. Założono tedy dwie stacje odbiorcze, które porozumiewały się z sobą telefonicznie i mierzyły jednocześnie z różnych punktów zapomocą bardzo czułych aparatów kierunek nadawanych fal. W ten sposób oznaczono w przybliżeniu rejon, w którym musiała się znajdować dzika stacja nadawcza. Celem

szczególnej uwagi stał się odcinek wybrzeża koło New - Jersey, w obrębie zewnętrznego portu Nowego Jorku. Zakątek ten należy do najmłodniejszych miejscowości w sąsiedztwie stolicy i liczni potentaci finansowi Wall - Street posiadają tam luksusowe pałace letnie, z których jeżdżą w lecie do biur jachtami motorowymi.

Okazało się wkrótce, że poszukiwana stacja nadawcza musi się znajdować w jednym z tych pałacików. Przy bliższym przeszukiwaniu odnośnych terenów, musiano przedsięwziąć szczególne środki ostrożności, nie ulegało bowiem wątpliwości, że bootlegerzy musieli się tu mieć na baczności bardziej niż gdzie indziej. Radiooperatorzy przeprowadzili obserwację w nierzucających się w oczy samochodach, ciężarowych do przewożenia mebli. Wkrótce ustalili z całą ścisłością, że poszukiwana stacja mieści się w jednym z budynków pałacowego kompleksu, znanego pod nazwą posiadłości Hammersteina. Nie pozostawało nic innego, jak przystąpić do zniesienia centrali bootlegerów. Jednakże przed powzięciem ostatecznej decyzji urząd prohibicyjny czekał ostrożnie przeszło miesiąc.

Termin ataku na bootlegerów został naznaczony na dzień 16 października br. O godz. 4.30 popołudniu tego dnia zaczęła się największa oblawa na bootlegerów, jaka miała miejsce w Ameryce od chwili wprowadzenia prohibicji. Uzbrojone oddziały agentów prohibicyjnych wtargnęły jednocześnie w 35 punktach wybrzeża do różnych oddziałów zakonspirowanej organizacji: kancelaryj, magazynów, i przystani, i przychwytyły jej urzędników w trakcie czynności. Najlepiej udał się atak na gmachy Hammersteina i radjostację. Kiedy ludzie z urzędu prohibicyjnego wpadli do lokalu tej ostatniej, operator nadawał właśnie radjogram do okrętu transportowego, znajdującego się w drodze powrotnej. Nim wszakże zdążył postać ostrzeżenie, miejsce jego przy aparacie zajął jeden z urzędników prohibicji, który nawiązał momentalnie kontakt z owym okrętem. Chodziło o to, aby zwabić podstępnie parowiec, znajdujący się jeszcze poza dwunastomilową strefą pobrzeżną władania Stanów Zjednoczonych, w rejon statków strażniczych. Ale się to nie udało. We dług wszelkiego prawdopodobieństwa, kapitan statku zorientował się jakimś sposobem, że coś jest nie w porządku i na wody pobrzeża nie wpłynął.

Nieszkodliwe wrażenie, jakie robił nazewnątrz główny gmach potajemnej centrali ze swojemi przybudówkami i klombami kwiatów, nie godziło się bynajmniej z urządzeniem wnętrza. Urzędnicy prohibicyjni przekonali się, że dzięki udanemu fortelowi, dostała im się w ręce prawdziwa forteca. Wewnątrz budynku mieściło się kilka betonowych barykad i cały arsenał broni. Skonfiskowano pięć karabinów maszynowych najnowsze-go typu, mnóstwo ręcznej broni palnej i bomb gazowych. Szczególnie ważne było znalezienie ksiąg rachunkowych przedsiębiorstwa, które zdradzały stosunki z różnymi bankami. W książ-

Na gwiazdkę

poleca

pierniki, orzechy piernikowe, pralinki, cukierki, czekolada, bombonierki, marcypan, herbatniki marcypan, kartofelki marcypan, figury marcypanowe, figury czekoladowe.

Wielki wybór! Wielki wybór!

B. RADKE

cukiernia i kawiarnia.

Torty, drzewce i

ciasta każdego gatunku wykonuje się szybko i akuratelnie.

kach tych figurowały również pod zmyślonemi nazwiskami pozycje sum, wypłacanych przekupionym funkcjonariuszom lokalnych urzędów prohibicyjnych i innym wpływowym osobistościom. Nazwisk tych dotąd jeszcze nie podano do wiadomości publicznej. Wiadomo tylko, że niektórzy agenci prohibicyjni w New - Jersey otrzymywali stałe pensje, dochodzące do tysiąca dolarów tygodniowo.

Interesującego odkrycia dokonali urzędnicy prohibicyjni w małym pawilonie, wzniesionym na pagórku, niedaleko od brzegu morza. W pawilonie tym krył się potężny reflektor, jeden z najpotężniejszych w Stanach Zjednoczonych i kilka wielkich teleskopów. Z tego punktu dawano porozumiewawcze sygnały świetlne nadjeżdżającym statkom przemytniczym. Wyładowanie ładunku alkoholu odbywało się w ten sposób, że statek pod pływał w nocy do brzegu i spotykał się z tak zwaną „flotyllą moskitów”, składającą się z małych, szybkich motorówek, które otaczały go jak rój komarów i rozbiierały między siebie zakazany towar, który następnie przewoziły na ląd. Motorowki czy pozostawali w ciągłym kontakcie z centralą dzięki sygnałom świetlnym. Motorowki te funkcjonowały często jako łodzie sportowe, stanowiące własność hoteli i pensjonatów nadbrzeżnych i przynależność ich do flotylli moskitów była prawie nie do ustalenia. Jednakże przy obławie skonfiskowano kilka tuzinów takich motorówek, stanowiących własność syndykatu bootlegerów.

Wogóle dokonano 35 aresztowań, wśród których znalazło się kilku dyrektorów przedsiębiorstwa. Wszyscy oni poszli pod klucz. Właściwi kierownicy syndykatu i bracia Al i Wilhelm Lilien i „referent obrotowy” James Murphy, uniknęli aresztowania tylko dlatego, że bawili w owym czasie zagranicą.

Syndykat Hammersteinowski cieszył się nadzwyczajnym „ruchem w interesie”. Jak się okazało ze znalezionych ksiąg, czysty dochód wyniósł w ostatnim półroczu 2,000,000 dolarów. Złota dostarczała siedem banków nowojorskich, które dobrze musiały wiedzieć o rodzaju działalności klientów i z tego powodu zostały mocno skompromitowane. Interesujący dział ksiąg rachunkowych stanowiły sumy, wypłacane przekupionym agentom prohibicyjnym, wynosiły od tysiąca dolarów tygodniowo na głowę.

W książkach tych powtarzało się szczególnie często nazwisko potężnego herszta przemytników chicagowskich, Al Capone'go, jako dostarczyciela złota i jednocześnie klienta. Raz jeszcze potwierdziło się, że nie było w Ameryce większego bezprawnego przedsiębiorstwa, w którymby nie brał udziału ten luminarz amerykańskiego podziemia go świata. To że z powodu niedozwolonego noszenia broni, został obecnie skazany na rok domu poprawczego, który odsiaduje w Filadelfji, nie położyło bynajmniej kresu jego ruchliwej działalności. Jest to pierwsza kara więzienna, jaka spadła na tego potentata przestępców amerykańskich, który ma na sumieniu dziesiątki mordów. Cała Ameryka jest przekonana, że uwięzienie Capone'go nie nastąpiło wbrew jego woli i że uważa on teraz grube mury więzienia za najlepszą ochronę przed kulami swoich wrogów. Rzecz zrozumiała, że jego różnorodne transakcje nie uległy z powodu zamieszkania w domu poprawczym, żadnej przerwie.

Czytajcie i rozpowszechniajcie „Dziennik Pomorski“

Specjalny skład futer

O. Weiland

Chojnice, Gdańska 3.
Ruślerstwo — Dworcowa 10.

poleca na nadchodzącą zimę po korzystnych warunkach zapłaty i bezkonkurencyjnych cenach

futra podług miary dla pań i panów

futrzone { Kurtki, płaszcze, rewerendy, garnitury, kamizelki, rękawiczki, czapki, koce, wory na nogi, peleryny dlastangretów

Futrzone krawaty różnej jakości od 20 zł.

Pierwszorządne przerabianie tańszych futer. Niezwykle bogaty wybór obsad oraz futrzanych podszewek. Kurtki futrzane, futra na polowania i jasky. Wykonanie płaszczy futrzanych dla pań i panów podług miary i żąd. gatunku futra. Specjalne materiały na poszycie futer damsk. i męsk. Przerabianie starych płaszczy futrzanych, kołnierzy, czapek itd. po cenach umiarkowanych. Nappa — ubiory podług miary podszyte futrem. Przez nadzwyczaj korzystny zakup z pierwszej ręki — wszelkie artykuły po najniższej cenie.

RADJO

Najnowsze aparaty radjowe Telefunken bez baterji i akumulatorów. oraz aparaty Philipsa i krajowe, są do nabycia po cenach fabrycznych na dogodnych warunkach w Drogerji

Kazimierza Żaka obok Magi. tratu. 2 771

Drzewka Owocowe

w dobrych gatunkach poleca

K. Błaszczyk szosa Gdańska 16.

Wykwintne manicure 1 zł.

Dworcowa 72. Krakowska.

Na zbliżające się święta

we wszystkich oddziałach bardzo niskie ceny gwiazdkowe.

Skład sortymentowy
Balzer i Borris
Chojnice.

Znawcy kupują Pianina Jähnego

Nie należy utożsamiać z wyrobami masowymi. Nagrodzone złotymi medalami na każdej wystawie.

Salon wystawowy

Bydgoszcz
ul. Gdańska 149. Tel. 2225
Spłaty ratami do 18 miesięcy.
Zastępstwa w wszystkich
większych miastach.

32065

Za serdeczne okazanie współczucia, nadesłane kondolencje, za tak liczne wieńce i kwiaty, ofiarowane Drogiej nam zmarłej Tow. Matek Chrześcijańskich, Tow. Ziemianek i Polek, Tow. Samodzielnych Rzemieślników, za odprowadzenie zwłok mej najdroższej i nigdy nieodżałowanej żony, naszej kochanej i troskliwej matki

ś.p.

Łucji z Bruskich Swinkowej

na wieczny odpoczynek, składamy tą drogą przede wszystkim Przewielebnemu Duchowieństwu. Siostram Zmarłychwstankom, Znajomym, Przyjaciołom, Krewnym, oraz i tym wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się w oddaniu ostatniej przysługi kochanej Zmarłej, nasze najserdeczniejsze

Bóg zapłać.

Pograżeni w ciężkim smutku
mąż i dzieci.

Brusy, dnia 14. grudnia 1929 r.

ROZKŁAD JAZDY na linii Bysław — Tuchola — Chojnice

Odjazd		Miejscowość	Przyjazd	
Tura I.	Tura II.		Tura I.	Tura II.
7.30	12.30	Bysław	11.00	17.00
7.39	12.39	Płazowo	10.50	16.50
7.50	12.50	Rudzki Młyn	10.40	16.40
8.00	13.00	Tuchola	10.30	16.30
8.17	13.17	Bładowo	10.18	15.45
8.29	13.29	Zalno	10.15	15.35
8.34	13.34	Piastoszyn	10.00	15.30
8.39	13.39	Silno	9.55	15.25
8.44	13.44	Pawłowo	9.50	15.20
8.56	14.00	Chojnice	9.30	15.00

o godz. 16.30 odjazd Tuchola — Bysław z dworca kolejowego. Zwykły postój w Tucholi na rynku

Cena przejazdu

Bysław — Chojnice 3,40 zł.
Tuchola — Chojnice 2,00 zł. 2810

Nowość!

Niniejszem mam zaszczyt podać do wiadomości Szanownej Klienteli z Brus i okolicy, iż chcąc zadowolić najwybredniejszych smakoszy kawy, sprowadziłem najnowocześniejszy typ

maszyny elektrycznej do palenia kawy,

która w zupełności odpowiada dzisiejszym wymaganiom higienicznym, a którą palę trzy razy w tygodniu najszlachetniejszej gatunki kawy. 2811

Celem zapoznania Szan. Klienteli z sposobem palenia, będę demonstrował pokazowe palenia w oknie wystawnym.

Z poważaniem

Jan Pański,
skład kolonjalny
Brusy, ul. Dworcowa 14.

Nowość!

Maszyna do pisania

w dobrym stanie marki „Remington” na sprzedaż. Gdzie, wskaże ekspedycja „Dzien. Pomorskiego”.

Poszukuję zaraz

służącej.

Smejowa,
Dworcowa 25.

Skromna, ucziwa, sumienna wiejska

dziewczyna

umiej. dobrze gotować, z dobrymi świadectwami, z znajomością wszelkich prac domowych, poszukuje posady u samotnej osoby, lub Państwa w mieście od 1. 1. lub 15. 1. 30 r. Zgłosz. pis. pod nr. 2806 do eksp. Dzien. Pom.

Przetarg przymusowy

Dnia 16 grudnia r. b. o godz. 13-tej sprzedam na sali p. Jażdżewskiego najwięcej dającym za gotówkę:
1 maszynę do szycia.

W. Kowalski

Kom. sąd. Chojnice 2819

Przetarg przymusowy

Dnia 16. grudnia r. b. o godz. 15. sprzedam na sali p. Jażdżewskiego najwięcej dającym za gotówkę:
1 kompletny radio aparat.

W. Kowalski

Kom. sąd. Chojnice 2818

Ostrzegam

przed kupnem roweru męskiego „Meteor” nr 131.323 który jest własnością Browaru Riedel i został mi skradziony.

Browar Riedel

Chojnice, Pom. 2817

Wszelkie

towary kolonjalne

poleca tanio

Stanisław Rink

Rynek 6

Dziennie świeżo paloną

KAWĘ.

Mieszkanie

4 pokojowe, kuchnia, łazienka, centr. ogrzew, telefon, umeblowane, w centrum miasta zaraz do wynajęcia. Adres wskaże eksp. Dz. Pom.

Jedna nowa i używana powózka, zarazem piasty do kół, sprychy, dysze, okrągłaki, deski topolowe i narzędzia kołodziejskie zaraz i tanio na sprzedaż.
Strzelecka 10. 2809

Na gwiazdkę

polecamy:
Rum, Arak, likiery, wina krajowe i zagraniczne
Stanisław Rink
Rynek 6.

Karoserje

samochodowe dostarcza i przebuduje
Fabryka Karoserji
PRZEWOŃSKI - Starogard
tel. 215 rok zał. 1885
Przybłąkał się

pies.

Za wynagrodzeniem odebrać można. 2808
Kierzk, Kłodawa,

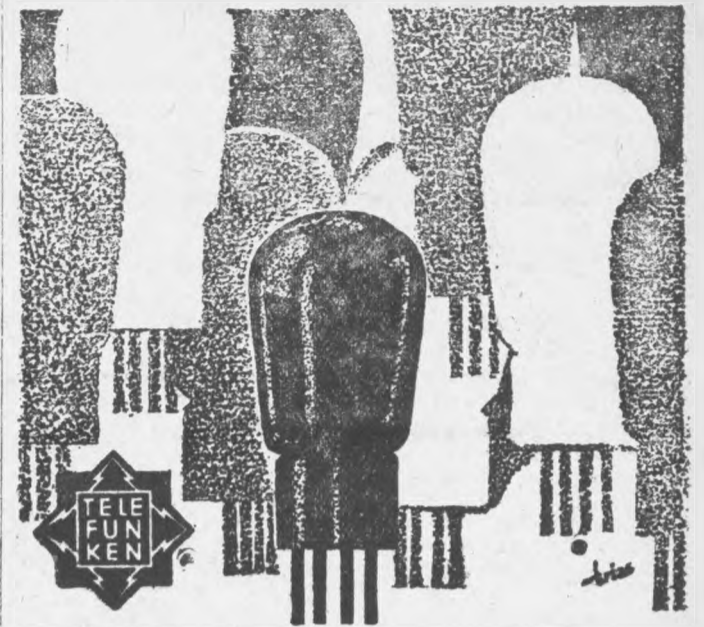
Podręczniki

do pism urzędowych

poleca

Księgarnia

Dziennika Pomorskiego.

Dla każdego celu Telefunken-lampka Re 134 lampka głośnikowa TELEFUNKEN

Proszę żądać w każdym składzie radiowym tabeli porównawczych - TELEFUNKEN - lampek
W każdym sklepie radiowym można dostać takie tabele, z których można sobie wybrać najodpowiedniejsze i najmodniejsze przyrządy radiowe.

Na Gwiazdkę

polecamy po cenach niskich w wielkim wyborze ostatniej nowości

ozdoby choinkowe
garnitury biurowe
torebki damskie,
teki i wszelką inną
galanterję,
kasetki, albumy.

Wielki wybór zabawek.

Wielki wybór tapet, bord, złotych listew i wszelkich przyborów piśmiennych.

Dostawa dla odsprzedających, biur i urzędów

B. Kloskowski i Ska.

Hurtowy i detaliczny skład papieru i przyborów piśmiennych.

Chojnice, ul. Gimnazjalna 2.

Specjalną uwagę zwracamy na dzisiejszą jednodniową wystawę w naszym oknie.

NA GWIAZDKĘ

polecam bogaty wybór stosownych

podarków gwiazdkowych

jak: zegarki kieszonkowe oraz bransoletki, regulatory, sztućce, łyżeczki do herbaty, papierośniczki, koleczyki, spinki i inne artykuły złote i srebrne. Obrączki ślubne, barometry, termometry, okulary krucyfiks, lichtarze, figury św., laski.

Reparacje wykonuje się prędko, akuratnie i tanio.

Brunon Lougear,

mistrz zegarmistrzowski

Chojnice, ul. Gdańska 14.